

להבנת 'מיתולוגיות' של לוי-סטרוס*

למחקרים אלה היתה השפעה חסרת-תקדים על כל מדעי-האדם, אבל רק בחלק בגלל תרומתם לאנתרופו-לוגיה. הבקאות היחידה-במינה של לוי-סטרוס, יומרתו חובקת-הדיסציפלינות, סגנון הפרוזה המעולה שלו, הניכר במיוחד בספרו החצי-אוטוביוגרפי המצוין 'אזור טרופי עלוב' [1], וכן הבחנותיו הרעננות-תמיד על טבע ההפ-שטה, הניתוח והפירוש — כל אלה הביאו השראה, רוגו, השפעה או ייאוש להמון של תלמידים, מפרשים ומתנג-דים. אפשר לומר בביטחון, שהשקפותיו הסעירו את כל האנתרופולוגים, והרבה בלשנים, מבקרים, היסטוריונים, חוקרי פולקלור, פסיכו-אנליטיקנים וחוקרי ספרות. לאור מבויל החומר המישני שנבע מכך, לא נוכל כאן אלא לנ-סות ולהסביר את הדחיפה הכללית ואת המיגבלות המוצ-הרות של מחקרי 'מיתולוגיות'.

במאמרו "הסטרוקטורה של המיתוסים" [1958 ; 1a] הכריז לוי-סטרוס על התעניינות במיתוס של חסרי-כתב שיש בה הקבלה להתעניינותם של רבים מחוקרי הפולק-לור ההשוואתי :

המיתולוגיה מעמידה בפני הלומד סיטואציה, שבמבט ראשון יש בה סתירה. מצד אחד נדמה כאילו במהלך המיתוס הכל עלול לקרות. אין שום היגיון, שום המשכיות. כל מאפיין עשוי להיות משיך לכל נושא ; כל יחס העולה על הדעת עשוי להת-גלות. במיתוס כל דבר נעשה אפשרי, אבל, מצד שני, השרי-רות הגלויה הזאת מוכחשת על-ידי הדמיון המדהים בין מיתו-סים שנאספו באזורים שונים מאוד זה מזה. מכאן הבעיה : אם תוכן המיתוס הוא מקרי, כיצד נוכל להסביר את העובדה, שמיתוסים מכל קצווי תבל דומים כל-כך זה לזה ? [229, [1a] ; (1b), 208]

מאמר מוקדם זה מסביר טכניקה מפשטת לגילוי ההיגיון של אירגון החומרים במיתוס. נאמר לנו בו שהטכניקה היא בצעדיה הראשונים, ושהדוגמה של אוידיפוס אינה הולמת. מכל מקום, די בטכניקה זו כשלעצמה כדי להוכיח, שניתוחיו של לוי-סטרוס אינם לא יונגיאניים ולא בדיוק פורמאליסטיים. כדי לקבל מושג על הטכניקה, הבה נקח דוגמה טריביאלית של צמד שורות מתוך שיר ילדים אנגלי ידוע :

מחקריו של האנתרופולוג הסטרוקטוראליסטי הצרפתי קלוד לוי-סטרוס, שהיתה להם השפעה עצומה, התמקדו בשני תחומים מסורתיים שיש בהם עניין לחוקרי אוכלו-סיות חסרות-כתב : (א) מערכות שארות ונישואין שבהן הקאטגוריה החברתית של בן-הזוג האפשרי ידועה מיום לידתו של האדם ; (ב) מערכות של היצגים "מיתיים", שאופייניים להן דמויות "תחבלנים", צירופים של אדם — היה, ובכלל תרכובות וצירופים בלתי-הגיוניים של הניסיון החושי של הקבוצה, המערבים יחד הפרשות ופ-ליטות של הגוף, עולם הצומח, עולם החי, שינויי עונות, תוואים גיאוגרפיים וכדומה. לוי-סטרוס, במיוחד בעבר-דתי-הענק שלו על המיתוס, ערך סינתזה של טכניקות ותיאוריות שנשאבו מן הבלשנות של פרדינאן דה-הוססיר, מן הפואטיקה של רוזמן יאקובסון, מן ההרהורים הפי-לוסופיים של רוסו, ומדמויות ספרותיות רבות, כמו למשל הרעיונות הסימבוליסטיים הצרפתיים במאה התשע-עש-רה בדבר התאמים חושיים, מוסיקה ושירה, וכו'. מחקריו האמפיריים של לוי-סטרוס על המיתוס, ועל מגמות המיון המקבילות למיתוס, תופסים מאמרים רבים ושישה ספ-רים, ובכללם הטראולוגיה שנשלמה זה מקרוב 'מיתולו-גיקות', והיא שתעמוד במרכז דיונונו.

* המאמר שבישר את העבודה העתידה לבוא והדגים אותה הוא "הסטרוקטורה של המיתוסים" [1958 ; 1a] ; אנגלית : [1963 ; 1b]. שני ספרים נוספים ששללו את הדרך לסידרת 'מיתולוגיות' הם 'הטוטמיזם בימינו' [1962 ; 1c] ו'החשיבה הפראית' [1962 ; 1d]. ארבעת כרכי 'המיתולוגיות' הם : א. 'הנא והמבושל' [1964 ; 1e] ; ב. 'מן הדבש עד לאפר' [1967 ; 1g] ; ג. 'מקורם של נימוסי השולחן' [1968 ; 1h] ; ד. 'האדם העירום' [1971 ; 1i]. לאנגלית תורגמו עד כה המאמר וכל הספרים הנזכרים לעיל, פרט לשני הכרכים האחרונים של ה'מיתולוגיות'. 'החשיבה הפראית' הופיע גם בתרגום עברי (ראה [1d]).

קוראים המתעניינים בהשפעות ובהשלכות ספרותיות בתיאוריה ובאסתטיקה של לוי-סטרוס יוכלו להיעזר במח-קרי 'מסימבוליוזם לסטרוקטוראליזם' [1972 ; 2] ובביבליו-גראפיה שבו.

תרגם מכתביד באנגלית שמואל מצר.

The cow jumped over the moon,
The dish ran away with the spoon.

[הפרה דילגה מעל הירח,
הקערה ברח עם הכף.]

קוּת' הוא מרחיב אותה כדי להוכיח משהו לגבי קובץ של טקסטים, שהוא חוקר אותם כקורפוס. התזה שלו היא פשוטה: הסרייה הכתב של העולם החדש מגלים "תפיסת עולם משותפת":

כבר מתחילה אני מבקש אפוא את ההיסטוריון לראות את אמריקה של האינדיאנים כמין ימי-ביניים שחסרה בהם רומא: המון מבולבל שצמח מתוך סינקרטיזם עתי-יומין — בעל מיר-קם רופף מאוד, בלי ספק — שבמשך מאות שנים רבות הכיל בעת ובעונה אחת מרכיבים של ציביליזציה מתקדמת ועמים פראיים, נטיות מירפוזיות וכוחות פלגניים [...] [סידרת מיר-תוסים] כגון זו הנדונה כאן, חייבת את אופייה לכך, שבמובן מה היא התגבשה בסביבה סמאנטית מיוצבת-מכבר, שיסודותיה באו לידי שימוש בכל סוגי הציורפים, לדעתי לא כל-כך מתוך רוח של חיקוי, אלא יותר כדי לאפשר לקהילות קטנות אך מרובות לבטא את קוויה המקוריות השונים שלהן, על-ידי תיפעול האמצעים האפשריים במערכת דיאלקטית של ניגודים ומיתאמים בתוך המסגרת של תפיסת עולם משותפת. ('מיתולוגיות', א [1e], 16; [1f], 8; ההדגשות — שלי)

הוא מנמק את התזה הזאת על-ידי מתיחת אנאלוגיות אלגבראיות ('החשיבה הפראית') בין פרנטיים ממשיים בטקסטים. הוא מוכיח את "תפיסת העולם המשותפת" של אמריקה האינדיאנית על-ידי תנועה דרך גי-לוייה במיתוסים, כשהוא משתמש באותם תהליכים הגיוניים שבהם התרחש, לפי סברתו, המישוג (הקונ-צפטואליזציה) המתהווה של העולם. לוי-סטרוס קובע בתחילה, שהדרך היחידה לאמת את פירושי הוא: (א) למייר את מערך האנאלוגיות האלגבראיות בין פרנטיים בטקסט אחד (שפוענחו לאור נתונים סביבתיים והקשרים חברתיים חיצוניים) לאלה של טקסטים אחרים (זהו, בעיקרו של דבר, מה שעושה כרך ב לגבי כרך א); (ב) לנוע דרך הקורפוס השלם, שגבולותיו אותרו בסופו של דבר, לנתח את תחומי-הגבול שלו, ואז, על-ידי מיר-רים מקבילים, לקשר את המיתוסים הרחוקים הללו בחזרה אל החלקים הראשונים של הקורפוס העומד לדיון (זה מה שעושים כרכים ג ו-ד לגבי כרכים א ו-ב).

נקודת-מוצא מהותית, ולא רק נוחה, של 'מיתולוגיות' היא שכל הטקסטים ניתנים לתרגום. משהו מתוכ-גם המוזר משתמר אפילו בתרגומים ללשונות הודו-אירופיות. רק אם לפחות חלק מן ההיגיון הפנימי שלהם ניתן לתרגום, יכול הניתוח המיתי "הסטרוקטוראלי" להתחיל. יש סיבות אתנוגראפיות טובות לפפק בכך, שטקסטים (במישור מורכב יותר מאשר "מוטיבים") עברו דרך לשונות שונות בעולם החדש מבלי להקריב עקרונות מסוימים של עקיבות, ומיתוס הוא בעל ערך רב במיוחד אם ואריאנטים מרובים שלו, הנראים קשורים זה לזה, תועדו מעבר למרחב וללשונות. מה שניתן כנראה לתרגום הם צירופים, סימוכים ורצפים של דימויים מורכבים יוצאי-דופן. אך נתונים מיתולוגיים לעולם אינם חוזרים

עלינו לראות בשתי השורות האלה "טקסט" מבודד, שיש לנתחו אך ורק מתוך ידיעתנו הכללית בסמאנטיקה אנ-גלית (או עברית). סטרוקטוראליסט יגדיר את התכוונות ה"מבחינות", שבמישור מופשט יותר מאשר שורות לשורה אחת להיות מומרת באחרת. מכאן שה"משמעות" של השורות תלויה בנוסחה כלשהי מעין זו: שני פרטים המרוחקים בדרך-כלל זה מזה (פרה ארצית וירח שמימי) מובאים לידי סמיכות, ואילו פרטים הקרו-בים בדרך-כלל זה לזה (קערה וכף) מסולקים לגמרי (הם בורחים). בין שתי השורות שורר יחס של היפוך: קישור-פרטים-מרוחקים (שורה 1) ממור (עובר טראנס-פורמאציה) לסילוק-פרטים-סמוכים (שורה 2). בניתוח סטרוקטוראליסטי שתי השורות מהוות מערכת, לא משום שיש בהן נקודות-דמיון מצד התוכן (כמו ירח עגול וקערה עגולה) או מצד הצורה (החרוז moon/spoon), אלא משום שהן מעמידות באופן שיטתי יחסי-גומלין ניגודיים המכונים בשם אופוזיציות בינאריות (שמימי/ארצי, סמוך/מרוחק). האיטרטאגיה הראשונית של הסטרוקטוראליזם היא להפשיט מתוך טקסטים, או מתוך מנהגים וחוקים חברתיים, קאטגוריות מובלעות המנוגדות זו לזו בשלמות, כך שאי-השתייכות לקאטגוריה אחת משמעה השתייכות אוטומאטית לשנייה.

ארבעת כרכי 'מיתולוגיות' של לוי-סטרוס נקראים במידה רבה כמו פיתוח בקנה-מידה עצום של דוגמת הפרה—קערה שלנו. מסקנתו היא, שטקסטים מיתיים הם סכמות שכליות מבוססות על חושים, שעניינן פשוט ואירגון הניסיון של הסרייה הכתב. מכיוון שהסכמות קשורות רק באופן שטחי בתוכן שלהן (כמו צחנת הבואש או תכונות צפרדעיות), הן עוברות על-ידי חליפין מתרבות לתרבות, ונמסרות מיד ליד לאורך הזמן בואריאציות, שחלקן משקפות נסיבות ואירועים מציאותיים, וחלקן מנציחות עקיבות פנימיות, שאפשר לקרוא לה הסטרוק-טורה שלהן. בזמן מסוים מגיעה קבוצה מסוימת, דרך הדימויים החושיים העשירים של המיתוס שלה, להפשטה ממשית המזהה את הקבוצה כמובחנת מקבוצות אחרות, שמיתוסים שלהן הם בבירור חלק מאותו "עולם סמאנטי" עצמו. המיתוס של האינדיאנים באמריקה, ואולי אף המיתוס בעולם כולו, מהווה בדרך זו מערכת סטרוקטור-אלית של ואריאציות מוגבלות.

אבל באיזו דרך הולך בעצם לוי-סטרוס בהנחת המי-תוס? ב'הטוטמיזם בימינו' [1c] מיישם לוי-סטרוס את הטכניקה הסטרוקטוראליסטית לבעיה אנתרופולוגית מסורתית, ובהחשיבה הפראית' [1d] הוא מקשר אותה אל מסורות פילוסופיות מערביות שונות; ב'מיתולוגי-

[...] והנה, במיתוסים של בני הסאליש, אותו שד בורא לו שתי בנות מאומצות, עשויות מביצי אילתית [salmon] חיות. לאחר שגדלו והתבגרו, הוא חושק בהן. כדי לבדוק את המצב, הוא מעמיד פנים כטוועה וקורא להן "נשותי" במקום "בנותי". מייד הן נעלבות ומסתלקות.

ולבסוף, בני סאליש מספרים על צמד שלישי של נשים על-טבעיות. הנשים האלה נשואות, ואינן מסוגלות לבטא את עצמן בדיבור ברור. הן מתגוררות בתחתית בארות טבעיות, וכש-מבקשים אותן הן מעלות אל פני האדמה קערות ובהן מזון חם ומבושל היטב.

אִי-אפשר להבין את שלושת המוטיבים האלה כל אחד בנפרד. מצד שני, אם רק נשווה אותם, נבחין במוצאם המשותף. כל הנשים מקושרות למים: או למים עומדים, כמו במקרה של הנשים בבארות, או למים זורמים, בשני הצמדים האחרים.

שני האחרונים מובחנים זה מזה בכך, שהאחיות מביצי האילתית באות ממקור-מים ארצי חיובי — נחלים שבהם חי דג האילתית — ואילו אחיות הצואה נתונות לאיום השמדה עליידי מקור מים שמימי שלילי — הגשם המפורר. ואין זה הכל: האחיות מביצי האילתית ואחיות הצואה הן תוצרים של מזון, חי (במקרה הראשון) או מבושל (במקרה השני), בשעה שהנשים בבארות הן בעצמן מייצרות מזון. יתר על כן, הנשים בבארות הן, אם תסלחו לי, "טיפוסים נישאים", בהיו-תן נשים [לבעלים] ומבשלות טובות. שני הצמדים האחרים הם "טיפוסים לא-נישאים", בין משום שהן מסוגלות כאחיות, ובין משום שהן נמנעות מנישואי-עריות עם האב המאמץ שלהן. ולבסוף, לשני צמדי נשים מוענקת יכולת דיבור: לאחד בגלל עצת הנבונה, ולשני מפני שהן תופסות מייד רמז בלתי מוסרי, שנאמר רק למחצה. בדרך זו הן מנוגדות לצמד השלישי, הנשים בבארות, שאינן יכולות לדבר.

וכך, מתוך שלוש אנקדוטות חסרות משמעות אנו מפיקים מערכת של אופוזיציות מהותיות-לעניין: מים, עומדים או זורמים, מן הארץ או מן השמים; נשים הברואות ממזון או מייצרות אותו בעצמן, מזון חי או מבושל; נשים הניתנות לנישואים או מנוגדות להם, מתוך תלות בהתנהגות לשונית או בלתי-לשונית. אנו מגיעים אל מה שהייתי מכנה "שדה סמא-נטי", שאפשר לישם אותו כמו רשת-פיענוח (grille) אל כל המיתוסים של האוכלוסיות האלה, באופן שיאפשר לנו לגלות את משמעותם. [1j], [48-49]

ב'מיתולוגיקות' ממפה לוי-סטרוס גירסה אחת של רשת-פיענוח כזאת לגבי קבוצות האינדיאנים בצפון אמריקה ובדרומה. אך הוא משתמש בה רק באופן מישני, כדי להגיע למסקנות בלתי-מיתולוגיות. המשמעות המעגלית המלאה של המחקר בן ארבעת הכרכים היא זו:

[...] המיתוסים של בני סאליש מהווים מערכת סוציולוגית, כלכלית וקוסמולוגית ענקית, הקובעת התאמים רבים בין תפוצת הדגים ברשת המים, השווקים השונים שבהם מחליפים סחורות, המחזוריות שלהם בזמן ובמשך עונת הדיג, ולבסוף אקסוגאמיה: שהרי בין הקבוצות מחליפים נשים כמו מצרכי מזון.

ההנאה מאופני תווה מגוונים מתפקדת במיתוסים כסימן המורה עד כמה פתוחה כל קבוצה לעולם שמחוץ לה, כרמיזה המראה עד איזו מידה מוכנות החברות השונות הללו לעסוק בחילופי נישואין, ובאופן זה להתקשר זו עם זו [...]. המיתוסים [...] שהתייחסו אליהם הם אותם מיתוסים המ-שמיים בדרום-אמריקה להסביר את המעבר מן הטבע אל

ונקבעים במונחים של ניתוח חיצוני, הכוללים מגורים, מוצא, שארות, הדיקות (cohesion) וכו', אף-על-פי שמי-תוסים יכולים למעשה להשתמש בעובדות אתנוגראפיות מציאותיות במשמעות השיטתית שלהן. היחידות המיתיות הן תמיד דברים כמו בואשים מצחינים, דייגים-בקיבות-לווייתנים, דודות-של-גילוי-עריות-במורד-הנהר, וכו' — כלומר דימויים ממשיים מורכבים. לוי-סטרוס אינו מאמץ שום מפתח מוטיבים, ואינו רואה צורך בשום בידול (דיפ-רנציאציה) על-פי פונקציה חברתית. "מיתוסים חק-לאיים", "מיתוסים של השמש", "מיתוסים של פולחני מעבר", "מיתוסים של מוצא" — כולם נקראים מיתוס, ללא הבחנה.

לוי-סטרוס מניח שהמיתוסים של קבוצה הם מעין רישום (record) של הרדוקציה הסלקטיבית למערכים מסודרים, שהיא עושה לסביבתה החושית. אך הקורפוס המיתי של קבוצה אינו סתם ציפנות של הניסיון החושי המשותף לחבריה, אלא צפינות שהוא כשלעצמו מוב-דל מצופנים של קבוצות שכנות, ומצופני אותה קבו-צה בזמנים עברו. רק פעמיים בוחן לוי-סטרוס ביתר יסו-דיות את המיתוסים וההקשרים של שבטים מסוימים (בכ-רך א, והסאליש בכרך ד); אבל אפילו בדיקות אלה אינן מתכוונות להיות ממצות. ב'מיתולוגיקות' הוא מעדיף לעקוב אחרי ביכולים החוצים קבוצות. זו היא איסטראטגיה הגיונית מאוד לאיתור "הסביבה הסמאנטית" המובלעת בשווייני-הערך ובניגודים, שחסרי-הכתב בעולם החדש השתמשו בהם כדי להבדיל את עצמם מסביבתם הטבעית ומשכניהם הטרבוטיים. מישוהו אחר יכול לנסות לערוך מחקר מסכם על המיתוסים של שב-טים מסוימים, או על הדרך שהמיתוסים האלה מתייחסים לעניינים חברתיים וכלכליים אחרים. לוי-סטרוס אינו מוציא מחקרים כאלה מכלל האפשר, אבל הוא בוחר שלא לבצעם, ושואף לניתוח פנימי של "המיתוס".

'מיתולוגיקות' דומה אפוא פשוט לתרגיל מורחב, המ-נסה להוכיח שיסודות השונים לכאורה במהותם אינם אלא איברים ממוינים של אותה "מערכת" עצמה. אך המשמ-עות האנתרופולוגית של התרגיל תגדל אם נוכל להראות (א) שסוג מיוחד של תהליך הגיוני כללי מקביל לבניין-מערכת אנאלוגי זה; (ב) שעל-פי הניסיון השתמשו אוכ-לוסיות שונות בתהליך זה בצורה מקיפה, כדי לקבוע לעצמן זהות ולבדל את נסיוןן מזה של שכניהן. לוי-סטרוס מעלה את גישתו בסיכום מחקרו על העולם החדש, העוסק בקטע שלפנינו בשבטים מצפון-מערב ארצות-הברית:

העמים הדוברים סאליש [...] מספרים הרבה במיתוסים שלהם על שד ערמומי, שבכל פעם שבעיה מציקה לו, הוא מפריש את שתי אחיותיו, השבויות בתוך מעיו, ומייד הוא דורש מהן עצה, באיימו עליהן במטר סוחף; מכיוון שהאחיות הן צואה, הן עלולות להתפורר.

החיים של הקבוצה המספרת אותם, הם נעשים יותר "סיפור" בעל-פה או ספרות, ופחות "מיתוס".

'מיתולוגיקות' מציג את האספקט המבחין של הפעילות הסמיוטית של הסרייכתב. השלמות ההשוואתית הסופית של המיתוס היא שלילית וניגודית. המיתוסים מבטאים סטריאוטיפים משתנים בין-שבטיים, הוציאת-רות וחוצי-לשון. ההיצגים הטוטמיים יוצרים זהות למ-ערכת של קלאנים, על-ידי-כך שהם מתארים לכל אחד מהם, בצורות מוחשיות, מה הוא אינו, מה אסור לו לעשות, לאכול וכו'. בדומה לכך, הזהויות הקבוצתיות שהושגו על-ידי המיתוסים אינן מוחלטות, הרמנויטיות, אלא משתנות, סטרוקטוראליות. המיתוסים מתארים את היחסים בין העולם הטבעי והעולם החברתי — האמיתי או הדמיוני — בדרך המאפשרת לאנשי החברות להגיע לידיעת עצמם, גם כדי שלא לקפל לתוך מנהגיהם הממשיים את העולם המיתי, אבל באותה מידה כדי לקפל לתוכם חלקים מן המיונים המרכיבים עולם זה. חשוב לזכור, שהמיתוסים מגלים עקרונות פנימיים של עקיבות — שוויון-ערך לשם שוויון-ערך, היפוך לשם היפוך — שאפשר לנתח אותם בלי לבודד כל תחום תרבות כטיפוס מיתי, וללא ניתוח חיצוני של הצרכים החברתיים, כמו הצורך לכונן יחסי-גומלין בין סיעות, לקבוע מקום מגורים וכו'. קבוצות חיות אכן עושות דברים אלה — איש לא יכחיש זאת; אך במישור ההשוואתי פטרות הנוסחאות המיתיות מצרכים כאלה. שכן קבוצות חיות גם עושות סטריאוטיפים וממיינות את נסיוןן באופן משתנה; וזהו הנושא והמטרה של 'מיתולוגיקות'.

לסיכום, ב'מיתולוגיקות' מוגדר "המיתוס" כ: (1) טקסט מורכבים שנמצאו בריבוי גירסאות מעבר לקבוצות ולשונות שונות, (2) כפי שתועדו בעקיפין על-ידי התרגומים של הביצועים בעל-פה שנרשמו על-ידי חוקרי-השדה, (3) טקסטים שפותחו על-ידי ולמען אנשי החברה כולה (עד כמה שהדבר אפשרי בקבוצות קטנות של חסרי-כתב, עם "הצנזורה הקהילתית" שלהם על דרכי הביטוי), (4) פחות או יותר במישור בלתי-מודע של בחירה ויחסי-גומלין של תכונות מבחינות מתוך הקטעים של נסיון הקבוצה — בחירה המושפעת על-ידי ההקשר האתנוגרפי, אך אינה נמצאת ביחס פשוט וישיר אתו.

לוי-סטרוס מנתח ממרחק את המוטיבים המיתיים שהוחלפו באופן משתנה בין קבוצות בעלות לשונות ואירגונים חברתיים שונים, או התקיימו בשתי קבוצות, שהיו פעם זהות, בשעה שלשונותיהן ואירגונותיהן החברתיים התפצלו (או אולי — אם נלך עד הסוף בעקבות מה שמשמע מכך — הלשונות והאירגונים החברתיים עברו בחליפין דרך המיתוסים). הוא ממפה את התבניות העקיבות של העקרונות, שכנראה כיוונו את ההבדלים שלבים המיתוסים, כגון שגירסה אחת מציגה מערכת של

התרבות, שמסמלת אותו רכישת אש הבישול לתועלת האדם. אך באוכלוסיות אלה של צפון-אמריקה, העוסקות בחילופין בין-שבטיים בהיקף רחב, הדימויים המיתיים מדגישים אותו אספקט שהוא לגביהן סימן-ההיכר של חיי ציביליזאציה. ההתקרבות לתרבות שוב אינה נרמזת על-ידי האמנות הפשוטה של בישול בשר, אלא על-ידי ייסוד המסחר, כשמונה זה מקבל מובן חברתי וכלכלי [..]. [1j], (49)

'מיתולוגיקות' מתסכל את הקורא המעוניין יותר בכי-וון הסוציולוגי, מפני שאי-אפשר לעמת קבוצות על-פי הדרכים שהן נוהגות ב"מיתוס" (אולי רק במונחים של שכוחות לעומת העדר מוחלט כמעט). ביקורת אחרת הנשמעת תכופות היא, ש'מיתולוגיקות' מתעלם מן הקבוצות החיות הממשיות, שיצרו את חומרי הטקסט העומדים לניתוח. אולם הטענות מבקשות לשלול מלוי-סטרוס את מה שהוא מתאמץ להוכיח יותר מכל. אין הוא מתייחס בטקסטים, ובכיוונה, לכך שהם מהווים את הזהות העצמית עמוסת-הרגשות של קבוצות מסוימות, אלא דווקא לכך שהם קובעים יחסים מבחינים (דיאקריטיים) דרך קבוצות שונות — קבוצות שלעולם אין לבודדן כליל או להמשיכן. שיטת עבודה זו אין פירושה שהמיתוסים לעולם אינם מנסחי (codifiers) זהות שאכן התמזגה לשלמות (המיתוסים של בני סאליש, כפי שנותחו, קרובים לכך בלי ספק), אלא רק שאפשר להדגיש את האספקט המבדיל או המבחין של הטקסטים, ושהוא-הוא למעשה התכונה ה"מיתית" המיוחדת שלהם:

[..] כל מיתוס הוא מטבעו תרגום, הצומח או ממיתוס אחר, שמוצאו באוכלוסיה שכנה אך זרה, או ממיתוס קודם של אותה אוכלוסיה עצמה או ממיתוס שהוא בן-הזמן, אבל שייך לתת-קבוצה חברתית אחרת (קלאן, תת-קלאן, בית-אב, משפחה, אחים) — מיתוס אחר, שהשומע מנסה לחקות אותו על-ידי שהוא מתרגם אותו בדרכו שלו לשפתו האישית או השבטית, גם כדי להתאימו, אך באותה מידה גם לסתור אותו, ובכך הוא מעוות אותו בהכרח.

יחסי ניגוד אלה בין המיתוסים, שרק לעיתים נדירות מוצאים אותם במקורם ובמלוא חיוניותם, עולים בבירור מתוך ניתוח השוואתי. על-כן, אם המחקר הפילולוגי של המיתוסים אינו מהווה גישה פרלימינארית הכרחית [ההדגשה שלי. — ג.ב.], הסיבה לכך נעוזה במה שאפשר לכנות הטבע המבחין של המיתוסים. כל מיור של המיתוסים הוא תוצאה של ניגוד דיאלקטי למיור אחר, ותמציתם קיימת גם בצורה הבלתי-ניתנת-לצמצום של התרגום על-ידי ולשם הניגוד. מנקודת-מבט אמפירית, כל מיתוס הוא בכת-אחת גם ראשוני (פרימיטיבי) ביחס לעצמו, וגם נגזר ביחס למיתוסים אחרים; הוא ממוקם לא בתוך לשון ובתוך תרבות או תת-תרבות, אלא בנקודת החיתוך של לשונות תרבותיות עם לשונות ותרבותיות אחרות. המיתוס לעולם אינו בלשונו (de sa langue), אלא הוא פרספקטיבה על לשון אחרת [..]. [1i], (576—577)

בכרך ג' אנו רואים, למעשה, שאם טקסטים יחידים מתחילים להגיע לשלמות פנימית מוצקת, לעקיבות של קו-עלילה בהמשכים, או לשיקוף מילולי של נסיון

- 1c. —. *Le totémisme aujourd'hui*. Presses Universitaires de France, Paris, 1962.
- 1d. —. *La pensée sauvage*. Plon, Paris, 1962.
[לוי-שטראוס, קלוד, 'החשיבה הפראית', תרגמה גילדין, אליה. ספרית פועלים, תל-אביב, תשל"ג.]
- 1e. —. *Mythologiques, I: Le Cru et le cuit*. Plon, Paris, 1964.
- 1f. —. *The Raw and the Cooked*, tr. Weightman, John & Doreen. Harper & Row, New-York & Evanston, 1969. (English translation of [1c].)
- 1g. —. *Mythologiques, II: Du Miel aux cendres*. Plon, Paris, 1967.
- 1h. —. *Mythologiques, III: L'Origine des manières de table*. Plon, Paris, 1968.
- 1i. —. *Mythologiques, IV: L'Homme nu*. Plon, Paris, 1971.
- 1j. —. Interview in *Diacritics*, Fall 1971.
2. Boon, James A. *From Symbolism to Structuralism: Lévi-Strauss in a Literary Tradition*. B. Blackwell, Oxford, 1972.

פרינסטון

איברים המתייחסים זה לזה באופן מהופך ליחס שבתוך אותה מערכת איברים עצמה בגירסה אחרת. לדבר שהוא ממפה הוא קורא "סטרוקטורה". אצל לוי סטרוס, ה-"סטרוקטורות" אינן ממוקמות לא במחשבה ולא בחומר, אלא במישור ממצע בין השניים. ומישור זה (הנקרא לעיתים תים *l'esprit*) נרשם באופן הישיר ביותר בטקסטים המי-תיים, או אולי במוסיקה. אך כאן אנו קרבים אל הפרובו-קאטיבי והשנוי-במחלוקת ביותר במישנתו של לוי-סטרוס.

מראי מקום

1. Lévi-Strauss, Claude. *Tristes tropiques*. Plon, Paris, 1958.
- 1a. —. "La structure des mythes". in *Anthropologie structurale*. Plon, Paris, 1958, 227-255.
- 1b. —. "The Structural Study of Myth". in *Structural Anthropology*, tr. Jacobson, Claire & Schoepf, Brooke Grandfest. Basic Books Inc., New-York & London, 1963, 206-231. (English translation of [1a].)